

KS. STANISŁAW GREŚ

Maryja i Duch Święty w ujęciu św. Maksymiliana Kolbego odczytywanego przez teologów zagranicznych

Mariologią O. M. Kolbego rozpoczęto się zajmować jeszcze przed Soborem Watykańskim II. Jednym z pierwszych, który studiując wypowiedzi O. M. Kolbego zauważył w jego systemie tak teoretycznym jak też organizacyjnym apostolatu Maryjnego, tajemnicze zjednoczenie Niepokalanej z Duchem Świętym, był S. Ragazzini¹. Nie jest też rzeczą wykluczoną, że wspomniany teolog stał się nawet swego rodzaju natchnieniem dla dalszych, bardziej pogłębionych studiów nad tym zagadnieniem.

Prezentowani w tym opracowaniu autorzy będą w jakiejś mierze się opierać na jednym wspólnym źródle, jakim jest doktryna mariologiczna O. M. Kolbego zawarta w jego pismach. A ponieważ niemal każdy z tych autorów przytacza w tłumaczeniu na swój własny język podstawowe teksty O. Maksymiliana M. Kolbego, dobrze będzie - dla uniknięcia powtórzeń czy niedokładności w cytowaniu - przytoczyć zasadniczą wypowiedź Świętego na temat Maryi i Ducha Świętego w jej dokładnym brzmieniu: <<Niepokalane Poczęcie>>. Słowa te wyszły z ust samej Niepokalanej; wskazywać więc muszą najdokładniej, kim Ona jest.

Jeśli na ogół słowa ludzkie nie są zdolne wyrazić rzeczy Bożych, to i tutaj znaczenie tych słów musi być dużo głębsze, bez porównania

¹ O. S. Ragazzini. *L' Immacolata e lo Spirito Santo. La spiritualità e l' apostolato mariano del Servo di Dio P. Massimiliano Kolbe.* „Ephemerides Mariologicae” 10: 1960 s. 223-255.

głębsze, piękniejsze i wznioślejsze niż rzeczy, które one ogólnie wyrażają, albo do których poznanie sam rozum mógłby doprowadzić.

Słowa „ani oko nie widziało, ani ucho nie słyszało, ani w serce człowieka nie weszło” /1 Kor 2, 9/ i w tym wypadku w całej pełni dostosować można.

Jednak można i nawet trzeba, o Niepokalanej myśleć, mówić, pisać i czytać o tyle przynajmniej, o ile nasz rozum i słowa wydołają.

Kim jesteś o Niepokalane Poczęcie? Nie Bogiem, bo Ten początku nie ma, ani aniołem stworzonym bezpośrednio z niczego; nie Adamem ulepionym z mułu ziemi, nie Ewą wziętą z Adama, ani też wcielonym Słowem, które od wieków już istniało i raczej poczęte niż poczęciem jest. Dzieci Ewy przed poczęciem nie istniały, więc bardziej poczęciem nazywać się mogą, lecz i od nich wszystkich Ty się różnisz, bo są to poczęcia skalane grzechem pierworodnym, a Tyś jedna, jedyna Poczęcie Niepokalane.

Cokolwiek poza Bogiem, ponieważ od Boga jest i to całkowicie pod każdym względem od Boga, nosi na sobie i w sobie podobieństwo Stwórcy, i nie ma nic w stworzeniu, co by tego podobieństwa nie miało, gdyż wszystko jest skutkiem tej pierwszej przyczyny. Słowa, oznaczające rzeczy stworzone, mówią nam o doskonałości Bożej tylko w sposób niedoskonały, skończony, analogiczny, są mniej lub więcej dalekim echem, jak różnorodne stworzenia, które nie oznaczają Boskich przymiotów.

A poczęcie czy stanowi wyjątek? To niemożliwe, bo nie ma tu żadnych wyjątków. Ojciec rodzi Syna, a Duch od Ojca i Syna pochodzi. W tych kilku słowach mieści się tajemnica życia Trójcy Przenajświętszej i wszystkich doskonałości w stworzeniach, które nie są niczym innym jak echem różnorodnym, hymnem pochwalnym w różnobarwnych tonach tej pierwszej, najpiękniejszej tajemnicy. Słowa wzięte ze słownika stworzeń niech nam posłużą, bo innych nie mamy, choć zawsze pamiętać musimy, że są niedoskonałe.

Kim jest Ojciec? Co stanowi Jego istotę? Czyżby rodzenie? Od wieków na wieki zawsze Ojciec rodzi Syna. Kimże jest Syn? Rodzonym, bo zawsze i od wieków rodzony przez Ojca. A kim Duch? Owocem miłości Ojca i Syna. Owocem zaś i pierwowzorem tej miłości stworzonej to nic innego jak tylko poczęcie. Duch więc to poczęcie

niestworzone, przedwieczne, pierwowzór wszelkiego poczęcia życia we wszechświecie. Ojciec rodzi, Syn jest rodzony, Duch jest poczynany i to jest ich istotą, którą się różnią nawzajem. Jednoczy zaś ich ta sama natura, Boskie istnienie. Duch więc to poczęcie przenajświętsze, nieskończeni święte, niepokalane.

Wszędzie we wszechświecie spotykamy akcję i reakcję równą tej (w/w) wyjście i powrót, oddalenie się i zbliżenie, podział i zjednoczenie. Warto dodać, że podział jest zawsze twórczy dla zjednoczenia. Zjednoczenie to miłość, miłość twórcza uwidocznioma w obrazie Trójcy Przenajświętszej. I nie inaczej postępuje Bóg „na zewnątrz”; Bóg stwarza wszechświat, jakby oddzielając jedna rzeczy od innych. Stworzenia zaś prawem naturalnym danym im przez Boga doskonałą się, do tego Boga upodabniają, do Niego powracają, a stworzenia rozumne świadomie miłują i tą miłością coraz bardziej z Nim się jednoczą, do Niego powracają. Stworzeniem zaś całkowicie pełnym tej miłości, boskości to Niepokalaną bez wszelkiej zmyzy grzechu, która w niczym nie uchyliła się od Bożej woli. W niewysłowny sposób zjednoczona z Świętym Duchem jako Jego Oblubienica, ale w znaczeniu bez porównania doskonalszym, niż to słowo w stworzeniach wyrażać może.

Jakie jest to zjednoczenie? Jest ono wewnętrznym, zjednoczeniem Jej istoty z istotą Ducha Przenajświętszego. Duch Przenajświętszy w Niej mieszka, w Niej żyje i to od pierwszej chwili Jej istnienia, zawsze i na wieki.

Na czym polega to życie Jego w Niej? On sam w Niej jest miłością, to miłość Ojca i Syna, miłość, którą Bóg sam siebie miłuje, miłość całej Trójcy Przenajświętszej, miłość płodna, poczęcie. W podobieństwach stworzonych zjednoczenie miłości to zjednoczenie najściślejsze. Mówi Pismo św., że będą dwoje w jednym ciele i Pan Jezus podkreśla: „A tak już nie są dwoje, ale jedno ciało” /Mt 19, 6/. W sposób bez porównania ściślejszy, bardziej wewnętrzny, istotniejszy, Duch Przenajświętszy żyje w duszy Niepokalanej, w Jej istocie i Ją zapładnia. To poczęcie odwieczne, Niepokalane Poczęcie, poczyną życie Boże; panieńskie łono Jej ciała dla Niego zarezerwowane i w Nim poczyną (w czasie jak wszystko, co materialne, dzieje się w czasie) życie Boże Boga Człowieka.

Rodzicielka Syna Bożego zostaje wpleciona w miłość Trójcy Przenajświętszej; staje się na zawsze od pierwszej chwili istnienia dopełnieniem Trójcy Przenajświętszej. Nie tylko miłość łączy Ducha Świętego z Maryją, ale istotnym elementem owego zjednoczenia to cała miłość Trójcy Przenajświętszej miłość stworzona, podobna do zjednoczenia łączącego niebo z ziemią, całą Miłość Odwieczną z całą miłością stworzoną, Jest to szczyt miłości.

Niepokalana w Lourdes nie zowie się już Niepokalanie Poczętą, ale jak opowiada św. Bernadeta:

„Pani stała wówczas nad krzewem dzikiej róży w takiej samej pozie, w jakiej ukazuje się na Cudownym Medaliku. Na moje trzecie pytanie twarz Jej nabrała poważnego wyrazu a zarazem głębokiej pokory. Składając dłonie jak do modlitwy, uniosła je w górę na wysokość piersi, spojrziała w niebo, po czym powoli rozkładając ręce i pochylając się ku mnie, rzekła głosem, w którym wyczuwało się lekkie drżenie:

Qué soy ér 'Immaculata Councepsiou! /Jam jest Niepokalane Poczęcie/.

Jeżeli w stworzeniach oblubienica otrzymuje nazwę oblubienca dlatego, że do niego należy, z nim się jednoczy, do niego upodabnia i staje się w zjednoczeniu z nim czynnikiem twórczym życia, o ile bardziej nazwa Niepokalane Poczęcie nazwą Tej, w której Duch Święty żyje miłością płodną w całym porządku nadprzyrodzonym”².

Cytowany tekst wraz z licznymi, pomniejszych dopowiedzeniami stał się dla autorów omawiających mariologię Kolbiańską punktem wyjścia do szerszego opracowania ukazanych w nim relacji Maryi do Ducha Świętego.

² Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego. T. 7. Niepokalanów 1970 s. 426-430 /nr 1184/. O. Kolbe nosił się z zamiarem wydania swej doktryny Maryjnej. Niestety, nie zdążył jej wydać przed aresztowaniem. Zebrał tylko materiał, który znajduje się w Archiwum w Niepokalanowie. Materiał ten jest zawarty w Pismach Ojca Maksymiliana Marii Kolbego (s. 376-477 nr 1169 1200) oraz w języku łacińskim. W: Libri de Immaculata materie. Tłum. Stanisław Ostrowski s. 39 mps.

Teologiem, który się przyczynił do rozpowszechnienia myśli maryjnej O. Maksymiliana Kolbego na Zachodzie, jest z pewnością E. Piacentini OFM Conv. Jeszcze jako student teologii w rzymskich fakultetach teologicznych /Uniwersytet Lateraneński, Instytut Mariologiczny Papieskiego Wydziału Teologicznego „Marianum” oraz Uniwersytet Gregoriański/ publikował prace dotyczące poglądów założyciela Niepokalanowa³, a swą rozprawę doktorską poświęcił w całości mariologii O. Maksymiliana Kolbego⁴. Można więc powiedzieć, że jest on niewątpliwie pierwszym teologiem, który dogłębnie poświęcił się badaniom mariologii oraz pneumatologii kolbiańskiej. Teolog ten, opracowując pracę doktorską, odkrył przedziwną i niezgłębianą więź, jaka - zdaniem O. Kolbego - zachodzi między Niepokalaną a Duchem Świętym. Fragmenty tego odkrycia publikował w kolejnych artykułach poprzedzających ukazanie się rozprawy drukiem⁵. Po jej zaś

³ O. E. Piacentini. Società Ecumenica della B. V. Maria. „Miles Immaculatae” 6: 1970 s. 528-529; La dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe e la teologia odierna. Tamże s. 50-65; Maternité Divina e Spirituale nel pensiero mariologico del P. Kolbe. Rapporto con l'Immacolata Concezione e altre Verità Mariane „Marian Library Studies” 2: 1970 s. 33-74; L'Immacolata Concezione del pensiero di M. Kolbe. „Miles Immaculatae” 6: 1970 s. 474-484; Note peculiari e attualità del pensiero mariologico del P. Kolbe. „La Palestra del Clero” 50: 1971 s. 1201-1217, 1268-1279; Processioni Trinitarie e Immacolata Concezione in Padre Massimiliano Kolbe. „Miles Immaculatae” 7: 1971 s. 200-209; La teologia del P. Kolbe. „Città di Vita” 26: 1971 s. 341-354; Valutazione teologica e ripercussioni ecumeniche nella mariologia del P. Massimiliano M. Kolbe. „Ephemerides Mariologicae” 21: 1971 s. 217-256.

⁴ Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe. Ricostruzione e valutazione critico - comparativa con la mariologia prima e dopo il Vaticano II. Roma 1971.

⁵ L'Immacolata nel pensiero di P. Kolbe. Punti di contatto tra mariologia e pneumatologia. „Marianum” 33: 1971 s. 129-181.

opublikowaniu wydał dalsze prace z zakresu mariologii, uwzględniając w nich zwłaszcza doktrynę O. Maksymiliana Kolbego⁶.

Następnym teologiem, który zajął się zagadnieniem Maryja i Duch Święty w ujęciu św. Maksymiliana Kolbego, był H. M. Manteau Bonamy OP, znany mariolog francuski⁷, który pełnił na Soborze Watykańskim II funkcję eksperta. Równocześnie śledził zagadnienia dotyczące doktryny Maryjnej oraz publikował, zwłaszcza po Soborze, artykuły uwzględniające szczególnie związek Maryi z Duchem Świętym⁸. Opracował też obszerny komentarz do VIII rozdziału

⁶ III Seminario internazionale e II incontro ecumenico a Fatima /12-22 agosto 1971/. „Miles Immaculatae” 8: 1972 s. 116-118; Impressioni sul congresso Mariologico - Mariano di Zagabria. Tamże s. 112-116; Doctrine et devotion mariale du bienheureux Maximilien Kolbe. „Cahiers Marials” 16: 1972 s. 53-64; Celebrato il congresso sulla dottrina Mariana del B. M. Kolbe. Contenuti, problematica, prospettive. „Miles Immaculatae” 8: 1972 s. 233-249; Congresso mariologico mariano sulla dottrina mariana del B. Massimiliano Kolbe /Niepokalanów 11-14 agosto 1972/. „Miles Immaculatae” 8: 1972 s. 118-122; Congresso Ecumenico Internazionale. „Maria nella Bibbia” Tamże s. 241-243; Mariologia e dialogo ecumenico. „Cittá di Vita” 27: 1972 s. 541-546; Primo principio della Mariologia e dialogo Ecumenico. „Miles Immaculatae” 8: 1972 s. 201-207; Primo principio della Mariologia e dialogo Ecumenico. „La Palestra del Clero” 52: 1973 s. 23-29; Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego. W: Błogosławiony Maksymilian Maria Kolbe. Dokumenty, Artykuły, Opracowania. Niepokalanów 1974 s. 301-323; Dottrina e devozione mariana nel P. Leone Veuthey. „Miles Immaculatae” 10: 1974 s. 271-282; Rapporto Spirito Santo Maria e loro ruolo nella comunicazione della grazia secondo il Beato Massimiliano Kolbe. Tamże s. 265-304; Il culto mariano nei sec. I - XI. Rassegna degli atti del congresso mariologico mariano di Lisbona e Zagabria. „Miscellanea Francescana” 76: 1976 s. 275-297.

⁷ Doktoryzował się na podstawie rozprawy pt.: Maternité divine et Incarnation. Études historique et doctrinale de S. Thomas á nos jours. Paris 1949.

⁸ Les interventions de Marie et l'espérance de l'Eglise. W: De primordiis cultus mariani. Acta Congressus Mariologici - Mariani in Lusitania anno 1967 celebrati. T. 6. Romae 1970 s. 417-422; „Et la Vierge conçut du Saint

Konstytucji dogmatycznej „Lumen Gentium”, dając mu wymowny tytuł: „Maryja a Duch Święty”⁹. Komentarz ten spotkał się z życzliwą oceną wielu teologów i dlatego poproszono go o napisanie wstępu, w formie krótkiej syntezy doktrynalnej, do zbioru Pism O. Kolbe, wydanych staraniem J. F. Villepelée¹⁰. Praca ta zainteresowała go tak dalece, że sam opublikował najpierw artykuł¹¹, a następnie obszerniejszą publikację ukazującą doktrynę Maryjną O. Maksymiliana Kolbe¹², w ślad za którą poszły następne artykuły z tej

Esprit” „Bulletin de la Société Française d' Etudes Mariales” 27: 1970 s. 7-23; „Et la Vierge conçut du Saint Esprit” W: *Studia mediaevalia et mariologica* P. Carolo Balic O.F.M. septuagesimum expleti annum dicata. Roma 1971 s. 449-464; Bilancio mariano postconciliare in Francia. „Sacra Doctrina” 18: 1973 s. 337-345; L' Esprit et Marie dans les communautés de prière. „Cahiers Marials” 17: 1973 s. 343-350; Glorifiée par l' Esprit du Christ. „Cahiers Marials” 17: 1973 s. 157-163.

⁹ La Vierge Marie et le Saint - Esprit. Commentaire doctrinal et spirituel du chapitre huitième de la Constitution dogmatique: Lumen Gentium. Paris 1971.

¹⁰ Le Bienheureux Père M. Kolbe. L' Immaculée révèle l' Esprit - Saint. Entretiens présentés par l' Abbé J. F. Villepelée. Paris 1974. Należałoby tu wspomnieć o innym dziele tego autora: „Sur les pas du Père Kolbe” Paris 1976 - tłumaczonym na j. polski: Śladami Ojca Kolbego. Niepokalanów 1979, które jest jakby uzupełnieniem wyżej cytowanej pozycji. J. F. Villepelée kreśli w nim apostolski ideał O. M. Kolbego, oparty na głębokim życiu duchowym i ścisłej łączności z Niepokalaną; nie zajmuje się jednak wprost mariologią czy pneumatologią Świętego, choć z konieczności uwzględnia także te przejawy jego życia i działania.

¹¹ L' Immacolata rivela lo Spirito Santo: La chiave del pensiero mariano del B. Massimiliano M. Kolbe „Miles Immacolatae” 10: 1974 s. 70-80.

¹² La doctrine mariale du Père Kolbe. Esprit Saint et conception immaculée. Paris 1975 (tłum. włoskie: La dottrina mariana di P. Kolbe. Lo Spirito Santo e l' Immacolata. Roma 1977; tłum. polskie: Nauka Maryjna Ojca Kolbego. Duch Święty a Niepokalane Poczęcie. Niepokalanów 1981). Godnym uwagi jest fakt, że przedmowę do tej pozycji napisał właśnie J. F. Villepelée. Préface. W: Tamże s. 21-26.

dziedziny¹³. Oprócz wyżej wspomnianych głównych propagatorów zagadnienia, Maryja i Duch Święty, byli jeszcze inni teologowie, którzy w niniejszym opracowaniu będą sygnalizowani.

Teologowie zagraniczni, omawiając zagadnienie Maryja i Duch Święty w ujęciu św. Maksymiliana Kolbego, zwrócili uwagę na następujące zagadnienia: Niepokalane Poczęcie, Maryja Oblubienica Ducha Świętego, Wszechpośrednictwo Maryi, Boskie i duchowe Macierzyństwo Maryi, Maryja i Duch Święty w pracy apostołskiej.

1. NIEPOKALANE POCZĘCIE

Teologowie zagraniczni stwierdzają, że na ukształtowanie myśli mariologicznej Maksymiliana Kolbego na temat Niepokalanego Poczęcia wywarło wpływ nie tyle zdogmatyzowanie tej prawdy przez pap. Piusa IX, co samo objawienie się Matki Bożej w Lourdes. O. Maksymilian starał się mianowicie dać odpowiedź na pytanie: „Kim jest Niepokalana”? I doszedł do wniosku, iż odpowiedź na to pytanie dała Bernadecie sama Maryja: „Ja jestem Niepokalane Poczęcie”. Godnym podkreślenia jest przy tym fakt, że O. Kolbe zestawia tę odpowiedź Maryi z odpowiedzią, jaką sam Bóg dał Mojżeszowi na Górze Horeb¹⁴, objawiając mu swoje Imię. A zatem, według O. Kolbego, Maryja, odpowiadając Bernadecie, objawiła jej także swoje imię: powiedziała, Kim jest, a więc podała niejako definicję samej

¹³ La Vergine Immacolata e lo Spirito Santo nell' apostolato del B. Massimiliano M. Kolbe. „Miles Immacolatae” 12: 1976 s.235-242; L' unione intima dell' Immacolata e dello Spirito Santo principio della teologia pastorale mariana sia del Concilio come del Beato Massimiliano Kolbe. „Miles Immacolatae” 13: 1977 s. 293-302.

¹⁴ Pan Bóg, objawiając się Mojżeszowi, powiedział o sobie: „Jam jest, którym jest” /Wj 3,14/ to znaczy, że jest istnieniem samym. Matka Najświętsza, zapytana przez Bernadetę, jak się nazywa, odpowiedziała: „Jam jest Niepokalane Poczęcie” Por. „Oto definicja Niepokalanej” W: Konferencje Ascetyczne. Notatki słuchaczy z przemówień Ojca Maksymiliana Kolbego. Niepokalanów 1976 s. 356 /nr 225/.

siebie¹⁵. Określając siebie jako Niepokalane Poczęcie, Maryja daje tym samym do zrozumienia, że wciela na swój sposób osobową Miłość Ojca i Syna. Jest stworzeniem, ale tak doskonałym i tak przejrzystym, przeźroczystym, że człowiek nie jest w stanie zatrzymać się na Jej osobie, ale musi poprzez Nią dostrzec Ducha Świętego¹⁶.

1.1. NIEPOKALANE POCZĘCIE W BOGU

Zdaniem H. M. Manteau Bonamy, O. M. Kolbe jest pierwszym autorem, który nazywa Ducha Świętego „Poczęciem Niestworzonym”¹⁷, a wyjaśniając tę nazwę stwierdza, że Bóg Ojciec poczyną Syna z Miłości i dlatego Duch Święty jest też poczęty jako „Poczęcie tryskające z Miłości” Odpowiedź na pytanie: Kim jest Duch Święty? jest zatem prosta: Jest On owocem miłości Ojca i Syna. O ile owocem miłości stworzonej jest poczęcie stworzone, to owocem miłości jako takiej i pierwowzoru samej miłości stworzonej może być tylko poczęcie, ale niestworzone. Duch Święty jako Miłość Ojca i Syna jest zatem Poczęciem niestworzonym, przedwiecznym, pierwowzorem wszelkiego poczęcia życia we wszechświecie. O ile Ojciec rodzi, a Syn jest rodzony, to Duch jest poczynany; to jest Ich specyfika osobowa, którą się różnią nawzajem. Jednoczy zaś Ich ta sama natura: boskie istnienie. „Duch więc to poczęcie przenajświętsze, nieskończone, święte, niepokalane” - konkluduje, według autora, O. M. Kolbe¹⁸.

Namaszczenie, Poczęcie - to imiona własne Ducha Świętego, który jest jak akcentuje to wielokrotnie O. M. Kolbe „Poczęciem Niepokalanym” /w pozytywnym sensie swej istotnej czystości/ czyli

¹⁵ Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. M. Kolbego s. 303; tenże. Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe s. 41 nn.

¹⁶ Por. H. M. Manteau-Bonamy. La doctrine mariale du Père Kolbe. Esprit - Saint et conception immaculée s. 27 nn /w tłum. pol. s. 35 nn./; tenże. Preface. W: Bienheureux Père M. Kolbe. L' Immaculée revele L' Esprit - Saint. Paris 1971 s. 8 n.

¹⁷ Por. H. M. Manteau - Bonamy. Tamże s. 42. /w tłum. pol. s. 51/.

¹⁸ Por. Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 7 /nr 1184/ s. 428; H. M. Manteau-Bonamy. Tamże s. 41-53 /w tłum. pol. s. 50-63/.

Poczęciem Niestworzonym¹⁹. Natomiast Maryja jest Poczęciem Stworzonym, ale tak dalece zbliżonym do Ducha Świętego, tak z Nim zespolonym, że Duch Święty daje Jej poniekąd swoje własne Imię. Nie jest to wcale analogia; jest to po prostu imię Ducha Świętego, dane Maryi, Imię, które najbardziej i najlepiej wyraża istotę Maryi²⁰.

Nasuwa się tu jednak pewna trudność, którą dałoby się ująć w pytaniu: Jak można nazywać Ducha Świętego „Poczęciem Wiecznym, Niestworzonym”, skoro stwierdza się, że w odniesieniu do Maryi słowo „poczęcie” wskazuje na to, iż nie jest Ona wieczna? H. M. Manteau Bonamy, odpowiadając na to pytanie, stwierdza, że z łatwością da się je rozstrzygnąć. Maryja zaczęła bowiem istnieć w czasie jako „sakrament żywy” tego Niestworzonego Poczęcia, jakim jest Duch Święty w swej Osobie. Autor stara się też wyjaśnić tę trudność wypowiedzią Soboru Watykańskiego II, że „u świętych Ojców przyjął się zwyczaj nazywania Bogarodzicy całą świętą i wolną od wszelkiej zmały grzechowej, jakoby utworzoną przez Ducha Świętego i ukształtowaną jako nowe stworzenie” /KK 56/. A obraz taki można spotkać m. in. u św. Germana z Konstantynopola, który wyraża znakomicie sposób obecności Ducha Świętego w Maryi od momentu, w którym została poczęta²¹.

1.2. NIEPOKALANE POCZĘCIE W MARYI

E. Piacentini zauważa w refleksji O. Maksymiliana zasadniczą różnicę między poczęciem stworzeń a poczęciem Maryi, ponieważ Maryja była poczęciem „niepokalany”, bez zmały; stąd też tytuł „Niepokalane Poczęcie” przysługuje jedynie i wyłącznie Maryi²². I dlatego, według O. Kolbego, być Maryją, to być Niepokalany

¹⁹ Por. H. M. Manteau-Bonamy. Tamże s. 50 /w tłum. pol. s. 73/.

²⁰ Por. E. Piacentini. Dottrina mariologica del P. Massymiliano Kolbe s. 47 nn.

²¹ Por. H. M. Manteau-Bonamy. Préface W: Le Bienheureux Père M. Kolbe s. 10.

²² E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 305.

Poczęciem. Te dwa słowa stanowią po prostu istotę definicji bytu Maryi. Maryja, jako „Poczęcie”, różni się bowiem od Boga i jest podobna do wszystkich innych stworzeń; natomiast termin „Niepokalana”, odróżniający Ją od wszystkich innych stworzeń, wskazuje na samą istotę Maryi²³.

Natomiast H. M. Manteau Bonamy, pisząc o Niepokalanym Poczęciu w Maryi, twierdzi, że w ujęciu O. M. Kolbego Maryja nie istniała nigdy poza Duchem Świętym, który jest „Niepokalanym Poczęciem” w Bogu. Duch Święty uczynił swoim całe życie Maryi, od pierwszej chwili Jej istnienia, po to, aby została Matką Chrystusa; Jej więc życie jest życiem samego Ducha Ojca i Syna²⁴.

Matka Boża nie jest, jak Jej Syn, obrazem Ojca. Maryja została stworzona na obraz i podobieństwo Boże z racji swojej duszy duchowej. Maryja nie różni się więc z samej swej istoty od swych braci i sióstr ludzkich. Maryję specyfikuje jednak to, że została poczęta bez zmyły grzechu pierwotnego, ponieważ zamieszkał w Niej od początku Duch Święty, by w ten sposób stała się godną Matką Zbawiciela. W całym swym jestestwie - według swej ludzkiej natury, a więc z ciałem i duszą - otrzymała tę godność, by być Matką Bożą²⁵.

Duch Święty zapewnia wolność życia Maryi, w której osobiście zamieszkał. Sama zaś Najświętsza Maryja Panna przez to zamieszkanie najbardziej zespolona z Duchem Świętym, Nim przeniknięta i promieniująca bardziej niż ktokolwiek inny objawia Osobę Ducha Świętego całą swą istotą, w swych słowach i czynach, w całym swym życiu. Jest to, jak zauważa omawiany autor, bardzo słuszne i głębokie stwierdzenie O. Kolbego²⁶.

²³ Tamże s. 308; tenże. *Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe* s. 41-63; tenże. *L'Immacolata nel pensiero di P. Kolbe* s. 130.

²⁴ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 62 /w tłum. pol. s. 73/.

²⁵ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *Préface* s. 11; por. także KK 53.

²⁶ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 63 /w tłum. pol. s. 73 n/; tenże. *Préface* s. 13; tenże. *La Vergine Immacolata e lo Spirito Santo nell' apostolato del B. Massimiliano M. Kolbe* s. 238 nn; E.

Rozumowanie św. Maksymiliana jest tu stosunkowo proste: „Jezus Chrystus posiada dwie natury: Boską i ludzką, złączone w jednej Osobie Boskiej. Niepokalana jest tak ściśle zjednoczona z Duchem Świętym, że tego pojąć nie możemy. Możemy niejako pod pewnym względem powiedzieć, że Duch Święty i Niepokalana to są dwie Osoby o jednej „naturze” przez ściśle zjednoczenie”²⁷

H. M. Manteau Bonamy, idąc w ślad za powyższą myślą O. Kolbego, uważa, że Maryi, od chwili Jej poczęcia fizycznego, przysługiwała definicja Niepokalanego Poczęcia, ponieważ żyła Ona pod intymnym i życiodajnym władaniem Ducha Świętego, który sam jest „Boskim Poczęciem z Miłości”²⁸.

Z kolei E. Piacentini dostrzega, że O. Kolbe nie tylko twierdzi, iż Duch Święty jest poczęciem, ale mówi także: „poczęcie przynajświętsze, nieskończenie święte, niepokalane”²⁹. Użycie przymiotnika „niepokalany” w odniesieniu do „Poczęcia Wiecznego” Ducha Świętego sprawia, że w umyśle O. Kolbego zarysowuje się „Niepokalane Poczęcie Stworzone” Maryja, pozostająca w ścisłej relacji do „Niepokalanego Poczęcia Niestworzonego” Ducha Świętego³⁰. Wynika stąd, że w ujęciu M. Kolbego Maryja i Duch Święty mają niemal to samo Imię. I dlatego, poznając lepiej imię Maryi, można dojść do lepszego poznania imienia Ducha Świętego.

Piacentini. *Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe* s. 71, 131 n; tenże. *L'Immacolata nel pensiero di P. Kolbe* s. 155.

²⁷ Konferencje Ascetyczne. Notatki słuchaczy z przemówień Ojca Maksymiliana Kolbego. *Niepokalanów* 1976 s. 69 /nr 38/. Por. G. Domański OFM Conv. *Il Pensiero Mariano di P. Massimiliano M. Kolbe. „Miles Immacolatae”* 7: 1971 s. 362 nn.

²⁸ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 64 /w tłum. pol. s. 74/.

²⁹ *Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego* T. 7 /nr 1184/ s. 428.

³⁰ Por. E. Piacentini. *Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego* s. 312; tenże. *Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe* s. 19 n, 72 nn; tenże *L'Immacolata nel pensiero di P. Kolbe. „Marianum”* 33: 1971 s. 156 nn.

O. Kolbe mówi nawet, że Matka Boża istnieje po to, aby Duch Święty mógł być doskonale poznany³¹. Na innym miejscu podkreśla, że Duch Święty dał swe własne imię Maryi, a tym samym Maryja i Duch Święty są Oblubieńcami. W łonie Maryi, swej Oblubienicy, sam Duch Święty poczyną ludzkie życie Boga - Człowieka³². „To Poczęcie Odwieczne Niepokalane, w łonie Jej duszy, Jej, Niepokalane Poczęcie, niepokalanie poczyną życie Boże. I panięskie łono Jej ciała dla Niego zarezerwowane i w Nim poczyną w czasie, jak wszystko co materialne dzieje się w czasie, też życie Boże Boga - Człowieka”³³. Dlatego to w Niej poczynają się także „wszystkie stopnie podobieństw synów Bożych i człowieczych, członki Jezusa”³⁴.

E. Piacentini analizuje w dalszym ciągu szczegółowo myśl Kolbiańską o zespoleniu Niepokalanego Poczęcia Niestworzonego /czyli Ducha Świętego/ z Niepokalanym Poczęciem Stworzonym /czyli Maryją/. Są to przecież niemal te same terminy. Różnica polega jedynie na tym, że to wieczne „Niepokalane Poczęcie” poczyną w sposób niepokalany życie Boże w łonie Maryi w Jej Niepokalanym Poczęciu³⁵.

Wypada również dodać w tym miejscu, iż O. Todisko, kierując się właśnie ujęciem E. Piacentiniego, trafnie i poprawnie wyjaśnia myśl O. Kolbego w zakresie pytania: co to znaczy „Niepokalane Poczęcie”? Maryja, pisze wzmiankowany autor, jest Poczęciem, a więc stworzeniem, które się zjawia z biegiem czasu. Jest Ona pełna łaski. Duch Święty natomiast jest Poczęciem niestworzonym, wiecznym, niepokalanym. Wśród poczęć stworzonych najbliższa Duchowi

³¹ Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 313; Konferencje Ascetyczne s. 168-170.

³² Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 313.

³³ Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 7 /1184/ s. 429.

³⁴ Tamże s. 285 /nr 1131/.

³⁵ Por. E. Piacentini. Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe s. 73 nn; tenże. L' Immacolata nel pensiero di P. Kolbe s. 157 nn.

Świątemu jest właśnie Maryja: Ona jest Niepokalana³⁶, a zatem jest Oblubienicą Ducha Świętego.

2. MARYJA - OBLUBIENICA DUCHA ŚWIĘTEGO

Sam O. Kolbe, widząc tak wielkie zjednoczenie Maryi z Duchem Świętym, nazywa Ją „Oblubienicą Ducha Świętego” dlatego, że „najdoskonalszym ze wszystkich stworzeń jest Matka Boża. Ona Niepokalana, pełna łaski, cała piękna. I Pan Bóg odbiera w Niej największą chwałę. Tak jest doskonała i zjednoczona z Duchem Świętym, że została nazwana Jego Oblubienicą”³⁷

H. M. Manteau Bonamy eksponuje poza tym twierdzenie O. Kolbego, przytoczone dosłownie we wstępie niniejszego opracowania, że tytuł Oblubienicy Ducha Świętego świadczy o ścisłym zjednoczeniu woli Niepokalanej z jedyną wolą trzech Osób Boskich³⁸. Chodzi mu zwłaszcza o to, że Maryja „jako Oblubienica Ducha Świętego, a więc wyniesiona ponad wszelką doskonałość stworzoną, spełnia całkowicie wolę Ducha Świętego, mieszkającego w Niej od pierwszej chwili Jej poczęcia”³⁹. Spełniając wolę Bożą, pełni zarazem rolę Służebnicy Ducha Świętego⁴⁰ i to, można by jeszcze dodać, Służebnicy najdoskonalszej ze wszystkich stworzeń.

O. Kolbe, rozważając tajemnicę Maryi jako Oblubienicy Ducha Świętego, dochodzi do wniosku, że Niepokalana jest niejako wcieleniem Ducha Przenajświętszego: „Trzecia Osoba Trójcy Przenajświętszej nie jest wcielona. Słowo jednak: Oblubienica Ducha Przenajświętszego jest o wiele głębsze, niż w pojęciach ziemskich.

³⁶ Por. O. Todisco. *Riflessioni mariologiche di P. M. Kolbe*. „Miles Immaculatae” 6: 1970 s. 321-325; tenże. *I misteri mariani nella riflessione del P. Kolbe*. „Miles Immaculatae” 7: 1971 s. 84-95.

³⁷ Konferencje Ascetyczne s. 143 /nr 85/.

³⁸ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 65 /w tłum. pol. s. 76/.

³⁹ Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 7 /nr 1141/ s. 323.

⁴⁰ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 65 nn. /w tłum. pol. s. 76 nn/.

Możemy poniekąd⁴¹ mówić, że Niepokalana jest wcieleniem Ducha Przenajświętszego. W Niej miłujemy Ducha Świętego, przez Syna. Tak mało jest znany Duch Święty⁴².

Na podstawie tych słów O. M. Kolbego H. M. Manteau Bonamy uwypukla ścisłą jedność Niepokalanej z Duchem Świętym dzięki absolutnej zgodności Jej woli jako Oblubienicy oraz świadomego i wolnego narzędzia, a więc Służebnicy z wolą Ducha Świętego. Ta zgodność woli wynika z tego, że Duch Święty przebywa w Niej jako w swym uprzywilejowanym przybytku; jak bowiem sugeruje autor, O. M. Kolbe mówiąc, że Maryja jest „poniekąd Wcieleniem Ducha Świętego”, ma na myśli Ducha Świętego, który nie wcielił się w Maryję, lecz przebywa w Jej duszy i ciele jako Oblubienicy i służebnicy⁴³. O. M. Kolbe stwierdza bowiem wyraźnie: „I mówi się, Duch Święty zamieszkuje w duszach sprawiedliwych. Jeśli tak, to najdoskonalej zamieszkuje w duszy Niepokalanej. Matka Najświętsza jest ubóstwiona; to, że mówimy: Oblubienica, jest zaledwie dalekim cieniem w stosunku do rzeczywistości. Duch Przenajświętszy stworzył w cudowny sposób człowieczeństwo Pana Jezusa w jej łonie. /.../ Jeżeli Pan Jezus mówi, że do dusz sprawiedliwych „przyjdziemy i mieszkanie w nich uczynimy” /por. J 14,23/, to jaka będzie różnica tego

⁴¹ Wyrażenie O. M. Kolbego „poniekąd” H. M. Manteau-Bonamy tłumaczy na język francuski: „en un certain” H. M. Manteau-Bonamy. La doctrine mariale du Père Kolbe s. 68 nn. Natomiast K. M. Brodzik, tłumacząc na j. polski dzieło H. M. Manteau -Bonamy, używa zamiennie: „w pewnym znaczeniu”, „niejako” /por tłum. pol., s. 79; 81/, gdy tymczasem polskie „niejako” H. M. Manteau-Bonamy tłumaczy przez: „pour ainsi dire” Szkoda więc, że polski tłumacz dzieła H. M. Manteau-Bonamy nie zweryfikował w pełni swego przekładu.

⁴² Konferencje Ascetyczne s. 428 /nr 311/; por. H. M. Manteau-Bonamy. Préface s. 12.

⁴³ Por. H. M. Manteau-Bonamy. La doctrine mariale du Père Kolbe s. 70 /w tłum. pol. s. 80 n/. W tym samym duchu wypowiada się kard. J. Wright mówiąc, że Maryja jest doskonałym typem Służebnicy i narzędziem Ducha Świętego. Por. J. Wright. Maria: tipo perfetto della serva e dell' agente dello Spirito Santo. „Miles Immaculatae” 12: 1976 s. 57-62.

zamieszkania Trójcy Przenajświętszej między nami, a Matką Najświętszą”⁴⁴.

H. M. Manteau-Bonamy dostrzega też to ściśle zjednoczenie Niepokalanej z Duchem Świętym w twierdzeniu O. Kolbego: „Dlatego była Niepokalana, że miała zostać Matką Bożą. I dlatego została Matką Bożą, że była Niepokalana”⁴⁵. Komentując tę myśl, omawiany autor powiada, że „Ojciec posyła swego Syna nie do Dziewicy Maryi, ale do ciała uformowanego w Niej przez Ducha Świętego”⁴⁶. Chodzi bowiem o to, że Duch Święty, który jest od wieków Niepokalany Poczęciem w łonie Trójcy Św., czyni też Maryję Niepokalany Poczęciem. Zmiana nie dokonuje się jednak w Osobie posłanej, odwiecznej i niezmiennej, ale tylko w tym Stworzeniu, które od początku swego istnienia jest złączone z Duchem Świętym Źródłem miłości płodnej, pierwszym i boskim Darem macierzyństwa z Miłości⁴⁷

Bóg przewidział od wieków Maryję i wybrał Ją w tym celu, aby w czasie mogła się spełnić misja Ducha Świętego, który ma odnowić oblicze ziemi. Ten sam Duch Święty, który ukształtował ciało Matki Jezusa, kształtuje teraz w tej Matce ciało Syna Bożego i stąd, ze względu na ścisły związek Maryi z Chrystusem, mówimy o pośrednictwie Niepokalanej⁴⁸.

3. WSZECHPOŚREDNICTWO MARYI

Po ukazaniu się Dekretu Soborowego o ekumenizmie i działalności ekumenicznej w naszych czasach, trudno jest podejmować temat Wszechpośrednictwa Maryi, który bardzo razi braci odłączonych. Jednak teologowie zagraniczni, ukazując Maryję i Ducha Świętego w ujęciu św. Maksymiliana Kolbego, podejmują to zagadnienie. Ponieważ

⁴⁴ Konferencje Ascetyczne s. 248 n /nr 154/.

⁴⁵ Tamże s. 356 /nr 225/; por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 71 /w tłum. pol. s. 81/.

⁴⁶ H. M. Manteau-Bonamy. *Tamże* s. 77 /w tłum. pol. s. 90/.

⁴⁷ Por. tamże s. 79 n /w tłum. pol. s. 91 n/.

⁴⁸ Por. tamże s. 81 nn /w tłum. pol. 93 nn/.

każdy z nich, omawiając ten problem, daje swój komentarz w nieco innym świetle, dlatego ich ujęcia zostaną ukazane oddzielnie. Ujęcie Wszechpośrednictwa Maryi przez omawianych teologów dotyczy takich zagadnień jak: Maryjne pośrednictwo znakiem jedności w świetle Ducha Świętego, Niepokalana znakiem pośrednictwa Ducha Świętego i Niepokalana narzędziem Ducha Świętego.

3.1. MARYJNE POŚREDNICTWO ZNAKIEM JEDNOŚCI - W ŚWIETLE DUCHA ŚWIĘTEGO

Zagadnienie pośrednictwa i wstawiennictwa Maryi jest obecnie jednym z trudniejszych problemów, zwłaszcza ze względu na dialog ekumeniczny. O. Kolbe, zajmując się tą kwestią, pragnął także znaleźć wspólną platformę dialogu z braćmi odłączonymi. Jego zdaniem, „Niepokalane Poczęcie Niestworzone” Duch Święty oraz „Niepokalane Poczęcie Stworzone” - Maryja stanowią swoiste ogniwo łączące, przez które życie trynitarne wylewa się na stworzenia⁴⁹. Mając to na uwadze, E. Piacentini twierdzi, że „związek pomiędzy stworzeniem i Stwórcą zachodzi w połączeniu Niepokalanego Poczęcia niestworzonego z Niepokalaniem poczęciem stworzonym”⁵⁰. Tą drogą połączyło się całe stworzenie z Trójcą Świętą, co było zresztą wolą samego Boga⁵¹.

O. Kolbe nie poprzestaje jednak - jak akcentuje E. Piacentini - na zwykłym obrazie połączenia oblubieńczego, ale odwołuje się do innych porównań, używając bardzo śmiałych wyrażań. Porównuje mianowicie zjednoczenie Maryi z Duchem Świętym ze zjednoczeniem Słowa z naturą ludzką, wyrażając pogląd, że Duch Święty jakoby wcielił się w Niepokalaną. Stąd też wola Niepokalanej jest jak najściślej zespolona z

⁴⁹ Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 316.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Por. tamże.

wolą Ducha Świętego, tak że się z nią prawie utożsamia⁵². Swoje zaś twierdzenie O. Kolbe uzasadnia przy różnych okazjach następująco:

„Druga Osoba Trójcy przyszła na świat i dała dowód swej miłości. Trzecia Osoba Trójcy Przenajświętszej nie jest wcielona. Słowa jednak: Oblubienica Ducha Przenajświętszego jest o wiele głębsze niż w pojęciach ziemskich. Możemy poniekąd mówić, że Niepokalana jest wcieleniem Ducha Przenajświętszego”⁵³.

„Duch Święty jest jakoby wcielony w Niepokalanej, i odwrotnie; Niepokalana, to jakby uosobienie Ducha Przenajświętszego”⁵⁴.

„A Duch Święty? On w Niepokalanej, jak Druga Osoba Trójcy Przenajświętszej - Syn Boży w P Jezusie. Z tą jednak różnicą, że w P Jezusie są dwie natury Boska i ludzka a jedna osoba, Boska. Niepokalanej zaś i natura, i osoba różni się od natury i osoby Ducha Przenajświętszego. Zjednoczenie jednak to jest tak niewysłowione i doskonałe, że Duch Przenajświętszy działa tylko przez Niepokalaną swą Oblubienicę. Stąd Ona Pośredniczką wszystkich łask Ducha Przenajświętszego”⁵⁵.

E. Piacentini wyjaśnia te myśli O. Maksymiliana mówiąc, że „zjednoczenie Ducha Świętego z Dziewicą może być orzekane także o zjednoczeniu każdej duszy z Duchem Świętym, który zamieszkuje w sprawiedliwych; może być orzekane oczywiście w granicach, w których św. Kolbe wyjaśnia swoją terminologię”⁵⁶. Omawiany autor zaznacza także, że O. Kolbe używa właśnie takiej terminologii, aby wyrazić

⁵² Por. E. Piacentini. *Dottrina mariologica del P Massimiliano Kolbe* s. 122 nn; tenże. *Valutazione teologica e ripercussioni ecumeniche nella mariologia del P. Massimiliano M. Kolbe* s. 225 nn; por. też O. Todisco. *Riflessioni mariologiche di P. M. Kolbe. „Miles Immaculatae”* 6: 1970 s. 326-330.

⁵³ *Konferencje Ascetyczne* s. 448 /nr 311/. E. Piacentini. *Rapporto Spirito Santo - Maria e loro ruolo nella comunicazione della grazia secondo il Beato Massimiliano Kolbe. „Miles Immaculatae”* 11: 1975 s. 282 nn.

⁵⁴ *Konferencje Ascetyczne* s. 296 /nr 184/.

⁵⁵ *Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego* T. 3 /nr 560/ s. 243.

⁵⁶ E. Piacentini. *Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego* s. 316 n.

nieprzemijalność tego zjednoczenia⁵⁷ Ze swej strony E. Piacentini wypowiada zresztą pogląd, że terminologia O. Kolbego jest w pełni słuszna i dokładna w wyrażaniu ścisłości zjednoczenia Maryi z Duchem Świętym⁵⁸.

Gdy chodzi z kolei o pośrednictwo Maryi, to O. Kolbe twierdzi, iż zjednoczenie Maryi z Duchem Świętym „jest tak niewysłowione i doskonałe, że Duch Przenajświętszy działa tylko przez Niepokalaną swą Oblubienicę. Stąd Ona Pośredniczką wszystkich łask Ducha Przenajświętszego” A ponieważ „każda łaska jest darem Boga Ojca przez Syna i Ducha Świętego, stąd nie ma łaski, co by nie była Jej własnością, daną Jej do dowolnego rozporządzania”⁵⁹

Komentując te i tym podobne wypowiedzi, E. Piacentini zauważa, że trudno znaleźć w pismach O. Kolbego wyraźne ujęcie teologiczne współdziałania Ducha Świętego z Niepokalaną, zwłaszcza gdy chodzi o rozdawnictwo łask przez pośrednictwo Maryi. Jednak omawiany autor znajduje odpowiedź domyślną, kiedy stwierdza, iż to, że „Bóg powołał Maryję do istnienia, aby była Niepokalanym Poczęciem stworzonym, znaczy, że Bóg nadał bytowi Maryi pewien stosunek odpowiedniości z Niepokalanym Poczęciem niestworzonym, wskutek czego udzielanie życia trynitarnego dokonuje się tylko w ich zjednoczeniu. Zatem motywem teologicznym tego wyłącznego działania przez Maryję, przy udzieleniu życia trynitarnego przez Ducha Świętego, jest ta sama wola Boga, który w wyborze tej ekonomii zbawienia chciał i ustanowił ten stosunek zgodności w zjednoczeniu między Niepokalanym Poczęciem stworzonym /Maryją/ i Niepokalanym Poczęciem niestworzonym /Duchem Świętym/”⁶⁰.

Nasuwa się w związku z tym dalsze pytanie o stosunek, jaki zachodzi między Maryją a Chrystusem – jedynym Pośrednikiem? E. Piacentini, w ślad za O. Kolbe, odpowiada, że Słowo wraz ze swym

⁵⁷ Por. tamże s. 317.

⁵⁸ Por. tamże.

⁵⁹ Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 3 /nr 560/ s. 243.

⁶⁰ E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 317.

najświętszym człowieczeństwem zachowuje zawsze charakter jedyne­go Pośrednika w udzielaniu życia trynitarnego poprzez Maryję”⁶¹. Cytuje też słowa samego O. Kolbego w tej kwestii: „jak Syn od wieków jest jakoby pośrednikiem pomiędzy Ojcem i Duchem, tak Jezus, Syn wcielony, stał się pośrednikiem bezpośrednim pomiędzy Ojcem a Duchem jakoby wcielonym Niepokalaną, Przedstawicielką, Matką duchową całej ludzkości”⁶².

Komentując powyższy tekst, E. Piacentini mówi, że w myśli O. Kolbego Chrystus jest bezpośrednim Pośrednikiem między Ojcem i Niepokalaną ujmowaną jako „Wcielenie Ducha Świętego” oraz jako Przedstawicielka całej ludzkości wobec swego Syna, a zarazem duchowa Matka ludzkości. Chrystus jest więc jedynym pośrednikiem między ludzkością i Ojcem, a odpowiedź stworzenia Bogu staje się godna tylko przez Chrystusa. W tym ujęciu funkcja chrystologiczna oraz trynitarna naświetla całe zagadnienie pośrednictwa Maryjnego⁶³.

Wyjaśniając dokładniej doktrynę O. Kolbego o pośrednictwie Maryi, E. Piacentini stwierdza, że Chrystus jest jedynym Pośrednikiem. Chociaż Niepokalana jest Pośredniczką u boku tego Pośrednika, to jednak jedyne i wyłączone pośrednictwo Niepokalanej względem ludzi nie stanowi przeszkody w bezpośrednim odnoszeniu się stworzeń do Chrystusa. Chrystus nie oddziela wcale człowieka od Maryi, ponieważ pośrednictwo Maryjne powinno być pojmowane według O. Kolbego - jako kroczenie z Maryją do Chrystusa, a nie od Maryi do Chrystusa, który jest Bogiem w Niej wcielonym⁶⁴. Takie ujęcie natury pośrednictwa Maryjnego przez O. Kolbego okazuje się - zdaniem E. Piacentini - szczególnie aktualne, ponieważ godzi dwie teorie katolickie o pośrednictwie i wstawiennictwie oraz stanowi pewną platformę dialogu ekumenicznego⁶⁵.

⁶¹ Tamże s. 318.

⁶² Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 7 /nr 1175/ s. 386.

⁶³ Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 318.

⁶⁴ Por. tamże s. 319.

⁶⁵ Por. tamże s. 319 n.

E. Piacentini, oceniając pojmowanie przez O. M. Kolbego pośrednictwa Maryjnego stwierdza, że jest ono głębokie i dość zrównoważone doktrynalnie⁶⁶.

3.2. NIEPOKALANA ZNAKIEM POŚREDNICTWA DUCHA ŚWIĘTEGO

Zdaniem H. M. Manteau Bonamy, życie kontemplacyjne O. M. Kolbego miało dwa bieguny. Jednym z nich było Niepokalane Poczęcie, a drugim Wszechpośrednictwo Maryi; oba zaś stanowiły nierozłączną całość⁶⁷. Na potwierdzenie tej wypowiedzi autor przytacza obszerny tekst O. M. Kolbego, zawarty w jego Pismach⁶⁸.

W ślad za O. Kolbe, H. M. Manteau Bonamy, zauważa, że Maryja, wypowiadając słowa: „Jestem Niepokalane Poczęcie”, twierdzi tym samym, że jest najściślej związana z Trzecią Osobą Boską, będąc jednocześnie Jej Obrazem i uprzywilejowanym Sanktuarium. Daje więc do zrozumienia, że Jej życie jest jakby życiem samego Ducha Świętego w Niej⁶⁹. To Duch Święty ukształtował Maryję jako nowe stworzenie oraz uczynił z Niej oczywisty znak swojej osobowej obecności w świecie. Niepokalana zaś w chwili swego poczęcia przekazuje światu Ducha Świętego, który przygotowuje przyjście Syna, a zarazem samą Niepokalaną do Jej Bożego Macierzyństwa. Wyływa stąd wniosek, że życie Maryi naturalne i nadprzyrodzone jest znakiem żywej obecności Ducha Świętego i Jego działania przez Nią. Dowodem na to jest między innymi Kana Galilejska, kiedy to Duch Święty wywołuje przez Maryję głębokie wzruszenie Jezusa słyszącego słowa: „wina nie mają” Jezus, słysząc te słowa, wie, że to, co mówi i czyni Jego Matka, jest dziełem Ducha Świętego⁷⁰.

⁶⁶ Por. tamże s. 320.

⁶⁷ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 102 /w tłum. pol. s. 116/.

⁶⁸ Por. *Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego* T. 7 /nr 1141/ s. 320-325.

⁶⁹ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 107 /w tłum. pol. s. 121 n/.

⁷⁰ Por. tamże s. 107 /w tłum. pol. s. 122/.

Ta ścisła łączność Maryi z Chrystusem /zwłaszcza cierpiącym i umierającym/, realizowana przez Ducha Świętego, czyni Niepokalaną prawdziwą Pośredniczką w tym sensie, w jakim sam Duch Święty jest pośrednikiem jedyne Pośrednika Jezusa Chrystusa⁷¹. Jak stwierdza H. M. Manteau - Bonamy, O. M. Kolbe ujmuje Maryję jako Pośredniczkę i Odkupicielkę w ścisłej relacji do Ducha Świętego, który Ją ukształtował. Ona też została odkupiona jeszcze przed swym poczęciem, aby na Kalwarii mogła stać się Współodkupicielką poprzez ścisłe zjednoczenie z Duchem Świętym⁷². Dzięki swej łączności z Duchem Świętym Niepokalana stała się też Jego znakomitym narzędziem.

3.3. NIEPOKALANA NARZĘDZIEM DUCHA ŚWIĘTEGO

H. M. Manteau Bonamy dostrzega w nauce O. M. Kolbego akcentowanie pośrednictwa Niepokalanej jako wyniku Jej zjednoczenia z Duchem Świętym we wszystkich momentach życia. Od chwili wcielenia Syna Bożego Duch Święty czyni Ją współniczką swego dzieła uświęcenia każdego członka Ciała Mistycznego⁷³. „Zjednoczenie jednak to jest tak niewysłowione i doskonałe, że Duch Przenajświętszy działa tylko przez Niepokalaną swą Oblubienicę. Stąd Ona jest Pośredniczką wszystkich łask Ducha Przenajświętszego. A ponieważ każda łaska jest darem Boga Ojca przez Syna i Ducha Świętego, stąd nie ma łaski, co by nie była Jej własnością, daną Jej do dowolnego rozporządzania”⁷⁴.

Cytując te i podobne wypowiedzi O. Kolbego, H. M. Manteau Bonamy zauważa, że O. Maksymilianowi nie udało się uniknąć poważnej dwuznaczności. Chodzi mianowicie o to, że przed Soborem Watykańskim II niejeden autor nazywał Maryję Pośredniczką, co sprawiło, że istniały poważne trudności w opracowaniu Maryjnego rozdziału Konstytucji dogmatycznej o Kościele. Sam O. M. Kolbe

⁷¹ Por. tamże s. 108 /w tłum. pol. s. 123/.

⁷² Por. tamże s. 108 /w tłum. pol. s. 124/.

⁷³ Por. tamże s. 110 /w tłum. pol. s. 125/.

⁷⁴ Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 3 /nr 560/ s. 243.

musiał też odczuwać trudność w tym względzie i dlatego, aby uniknąć wszelkiego błędu w tej dziedzinie, mówił, że nie trzeba oddzielać pośrednictwa Maryi od pośrednictwa Ducha Świętego. Nauczał więc, że Maryja jest oczywistym znakiem Ducha Świętego i że jest nierozzerwalnie z Nim związana w Jego pośrednictwie⁷⁵.

4. BOSKIE I DUCHOWE MACIERZYŃSTWO MARYI

Z kolei E. Piacentini wiele miejsca poświęca omówieniu boskiego i duchowego macierzyństwa Maryi w ujęciu św. Maksymiliana Kolbego⁷⁶. Zdaniem tego autora, O. Kolbe stosuje tutaj tę samą metodę, jaką zastosował w odniesieniu do Niepokalanego Poczęcia. Opiera mianowicie swoją refleksję teologiczną na tytule „Matka Boga”, który składa się z dwu terminów: „Matka” i „Boga”. Pierwszy z nich wskazuje na to, że Maryja zobowiązuje się dobrowolnie zostać „Matką”; drugi zaś określa specyfikę macierzyństwa Maryi: jest Ona Matką Bożą⁷⁷. Wniosek nasuwający się O. Kolbemu z analizy tych terminów jest prosty: Maryja „była Niepokalana, że miała zostać Matką Bożą. I dlatego została Matką Bożą, że była niepokalana”⁷⁸.

Jak zauważa E. Piacentini, według O. Kolbego Niepokalane Poczęcie i Macierzyństwo wzajemnie się uzależniają⁷⁹.

„Ona sama, pisze O. M. Kolbe, jest Niepokalanym Poczęciem, a więc Ona i w nas jest Matką Bożą ...i czyni nas bogami i matkami Bożymi, rodzącymi Jezusa Chrystusa w duszach ludzkich”⁸⁰.

⁷⁵ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *La doctrine mariale du Père Kolbe* s. 111 nn /w tłum. pol. s. 127 nn/; tenże. *Préface* s. 13 nn.

⁷⁶ Por. *Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe* s. 165-217; *Maternité Divina e Spirituale nel pensiero mariologico del P. Kolbe. Rapporto con l'Immacolata Concezione e altre Verità Mariane* s. 33.

⁷⁷ Por. E. Piacentini. *Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego* s. 321.

⁷⁸ *Konferencje Ascetyczne* s. 356 /nr 225/.

⁷⁹ Por. E. Piacentini. *Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego* s. 321.

⁸⁰ *Pisma Ojca Maksymiliana Marii Kolbego T. 2 /nr 432/ s. 611.*

E. Piacentini dostrzega też, że O. Kolbe rozróżnia wyraźnie prawdy Niepokalanego Poczęcia, Pośrednictwa i Macierzyństwa /Boskiego i duchowego/ Maryi, traktując je jako wzajemnie się uzupełniające i uwarunkowane wzajemnie. O. Kolbe swoją doktrynę maryjną opiera mianowicie na odkrytej przez siebie relacji analogicznej, zachodzącej między „Niepokalanym Poczęciem stworzonym” a „Niepokalanym Poczęciem niestworzonym” Zdaniem omawianego autora, doktryna O. Kolbego jest więc z jednej strony echem tradycyjnej nauki katolickiej, z drugiej zaś ukazuje się w perspektywie całkowicie nowej i oryginalnej, jako że wszystko ujmowane jest tu w świetle „Niepokalanej” Takie ujęcie stanowi charakterystykę jego doktryny, a także jego duchowości maryjnej⁸¹.

Omawiany autor stwierdza ponadto wraz z J. Guittonem⁸², że O. M. Kolbe, który odkrył takie właśnie podobieństwo analogiczne w niektórych znamionach Ducha Świętego, może być przyrównany do wielkich wynalazców. Chociaż bowiem trudno powiedzieć, w jakim stopniu doktryna O. Kolbego jest owocem jego własnej refleksji teologicznej, a w jakim intuicji mistycznej, to przecież powinna być ona coraz bardziej studiowana i pogłębiana oraz pełniej odtwarzana. Należy przy tym uwzględnić jej granice, cechy szczególne oraz wnioski z niej płynące, a także doniosłość dla naszych czasów, jej wkład i znaczenie dla dialogu ekumenicznego, jak również ściśle jej powiązanie z teologią, wiarą i życiem⁸³.

W podsumowaniu swych rozważań E. Piacentini stwierdza, że myśl O. M. Kolbego o duchowym macierzyństwie Maryi jest przedstawiona dość wyczerpująco, zwłaszcza gdy chodzi o jego podstawy, jakimi są: Jej Boże macierzyństwo, współodkupienie i współdziałające włączenie się w poszczególne akty zbawcze Chrystusa,

⁸¹ Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 322.

⁸² Por. Il pensiero mariano del P. Massimiliano Kolbe visto da Jean Guiton. „Miles Immaculatae” 8: 1972 s. 18.

⁸³ Por. E. Piacentini. Panorama doktryny maryjnej bł. Maksymiliana Kolbego s. 322.

z których najważniejszym jest współcierpienie i ofiarowanie swego Syna na Kalwarii, a także słowa Jezusa na krzyżu, którymi ogłosił i ustanowił Maryję Matką ludzi; wreszcie Jej wystawiennictwo i rozdawnictwo łask we współdziałaniu z Duchem Świętym. Dostrzega też omawiany autor szczególny nacisk, jaki kładzie O. M. Kolbe na związek zachodzący między Niepokalanym Poczęciem a powszechnym rozdawnictwem łask przez Maryję w relacji do Jej macierzyństwa duchowego. O. E. Piacentini podkreśla przy okazji tezę O. M. Kolbego, że Maryja jako Niepokalane Poczęcie zajmuje pozycję naturalnego pośrednictwa w relacji do macierzyństwa Bożego /a także duchowego/, ponieważ Niepokalane Poczęcie jest jakby samą istotą Maryi, a tym samym jest ono powszechnym, naturalnym pośrednictwem podporządkowanym macierzyństwu Bożemu i duchowemu. Skoro bowiem Maryja jest „Niepokalanym Poczęciem stworzonym”, a Duch Święty „Niepokalanym Poczęciem niestworzonym”, Ich zaś zjednoczenie jest płodne, to Niepokalane Poczęcie staje się siłą faktu powszechnym pośrednictwem stworzonym, realizowanym w zjednoczeniu z Jej Boskim Oblubieńcem Duchem Świętym /czyli z „Niepokalanym Poczęciem Niestworzonym”/, pośrednictwem, w którym aktualizuje się Boże i duchowe macierzyństwo Maryi⁸⁴.

V. MARYJA I DUCH ŚWIĘTY W PRACY APOSTOLSKIEJ

H. M. Manteau Bonamy kładzie szczególny nacisk na stwierdzenie M. Kolbego, że poznajemy lepiej Niepokalaną przez pokorną modlitwę i przez doświadczenia miłości, przeżywane w życiu codziennym. Obecne czasy są bowiem epoką Niepokalanej, albo, co można też śmiało powiedzieć, są erą Ducha Świętego⁸⁵. Ojciec M.

⁸⁴ Por. tenże. *Dottrina mariologica del P. Massimiliano Kolbe* s. 215 n.

⁸⁵ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *L' Esprit et Marie dans les communautés de prière. „Cahiers Marials”* 17: 1973 s. 343. „Epoka obecna jest epoką Niepokalanej lub, jak inni mówią, Ducha Przenajświętszego” *Pisma Ojca Maksymiliana Kolbego* T. 3 /nr 585/ s. 315.

Kolbe stał się więc jakby wizjonerem naszych czasów⁸⁶. Gdy na Soborze Watykańskim II ukazano Ducha Świętego i Jego rolę w Kościele, rozpoczęła się jakby epoka Ducha Świętego, zapowiedziana, jak twierdzi omawiany autor, przez Maksymiliana Kolbego. Działanie Ducha Świętego uświadomił sobie wówczas nie tylko duchowni, ale także świeccy. Zgodnie zaś z soborowym Dekretem o Apostolstwie Świeckich, który zachęca świeckich do apostołstwa⁸⁷, zaczęły powstawać katolickie wspólnoty charyzmatyczne⁸⁸. Zdaniem autora, jest to więc dziwne zjawisko, gdy z jednej strony przyjmuje się charyzmaty jako dary Ducha Świętego, a z drugiej odrzuca cześć Maryi. Przecież działanie Ducha Świętego realizuje się także przez Maryję. O. Kolbe powiedziałaby, zdaniem H. M. Manteau Bonamy jeszcze mocniej, że ci, którzy oddzielają Maryję w tym działaniu, są w wielkim błędzie⁸⁹.

We wspólnotach charyzmatycznych możliwa jest oczywiście interwencja szatana. H. M. Manteau Bonamy uzasadnia jednak tę

⁸⁶ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *L' Esprit et Marie dans les communautés de prière. „Cahiers Marials”* 17: 1973 s. 343.

⁸⁷ „Dla spełnienia tego apostołstwa udziela wiernym Duch Święty, sprawujący dzieło uświęcenia Ludu Bożego przez posługę słowa i sakramenty, także innych szczególnych darów /por. 1 Kor 12, 7/, „udzielając każdemu tak, jak chce” /1 Kor 12, 11/, by „służąc sobie wzajemnie każdy tą łaską, jaką otrzymał”, przyczynili się i oni „jako dobrzy szafarze różnorodnej łaski Bożej” /1 P 4, 10/ do budowania całego ciała w miłości /por. Ef 4, 16/. Z przyjęcia tych charyzmatów, nawet zwyczajnych, rodzi się dla każdego wierzącego prawo i obowiązek używania ich w Kościele i świecie dla dobra ludzi i budowania Kościoła, w wolności Ducha Świętego, który „wionie tam, gdzie chce” /J 3, 8/, a zarazem w zjednoczeniu z braćmi w Chrystusie, zwłaszcza ze swymi pasterzami, do których należy wydawanie sądu o prawdziwej naturze tych darów i należnym ich używaniu, oczywiście nie w tym celu, aby gasić Ducha, ale doświadczać wszystkiego i zachować to, co dobre /por. 1 Tes 5, 12, 19, 21/, /DA 3/.

⁸⁸ Por. H. M. Manteau-Bonamy. *L' Esprit et Marie dans les communautés de prière. „Cahiers Marials”* 17: 1973 s. 343 n.

⁸⁹ Por. tamże s. 346 n.

kwestią brakiem Maryi w grupie charyzmatycznej. Stwierdza też zdecydowanie, że Duch Święty nie zstępuje nigdy na członka Kościoła bez Maryi. Wykluczenie Maryi jest bowiem, jego zdaniem, wykluczeniem samego Ducha Świętego. Maryja jest przecież Matką Kościoła; nic więc dziwnego, że szatan będzie się starał osobiście interweniować, aby nie dopuścić do działania Ducha Świętego, a tym samym nie będzie chciał dopuścić również do Maryi⁹⁰.

Istnieją modlitwy, które nie oddzielają Maryi od Jezusa, zwłaszcza od Jezusa Ukrzyżowanego. Maryja, jako Niepokalanie Poczęta, stanęła przecież z woli Bożej u stóp krzyża, cierpiąc razem ze swoim Synem. Jeżeli wspólnota modlitewna kieruje się takim nastawieniem, wówczas nie ma obawy, że jej modlitwa będzie błędna. W niektórych wspólnotach modlitewnych jest też niewątpliwie obecna Maryja, ale, zdaniem autora, sprawia to Duch Święty. Maryja jest wówczas wielbiona jako Matka Jezusa, zespolona z Nim u stóp krzyża i nieodłączna od Kalwarii⁹¹.

Sobór Watykański II ukazał Maryję w centrum wspólnoty modlitewnej Apostołów zgromadzonych w Wieczerniku i oczekujących na przyjście Ducha Świętego. Po zesłaniu Ducha Świętego Maryja jest nadal obecna w Kościele, ale w sposób ukryty. Dopiero stopniowo, poprzez wieki, Kościół odkrywał Jej prawdziwe miejsce w tajemnicy zbawczego Wcielenia. Przywilejem naszych czasów jest możliwość widzenia Maryi, która objawia się światu jako Matka Kościoła właśnie w epoce Niepokalanej i Ducha Świętego. Nic więc dziwnego, że prawdziwy chrześcijanin nie może oddzielać Maryi od Ducha Świętego w swojej modlitwie i pracy apostołskiej⁹².

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując podjęte opracowanie należy zauważyć, że na temat O. M. Kolbego teologowie polscy i zagraniczni napisali wiele artykułów

⁹⁰ Por. tamże s. 347.

⁹¹ Por. tamże s. 347 n.

⁹² Por. tamże s. 348 n.

i książek naukowych i popularnonaukowych. Należy też stwierdzić, że zagadnieniem zjednoczenia Maryi z Duchem Świętym w ujęciu O. M. Kolbego jako pierwsi zajęli się teologowie zagraniczni. Teologowie polscy podjęli również ten problem, opierając się na Pismach O. M. Kolbego, korzystali jednak z opracowań teologów zagranicznych. Trzeba wreszcie dostrzec, że po ukazaniu się opracowań zagadnień mariologicznych w oparciu o Pisma O. M. Kolbego ukazały się również różne opinie. Były one bardzo pozytywne, ale też pojawiły się oceny negatywne, podważające ujęcie mariologii przez O. M. Kolbego. Nie wchodząc w szczegóły, należałoby wspomnieć przynajmniej niektórych teologów, jak np.: D. Fernándeza który krytykuje bezpośrednio doktrynę H. M. Manteau Bonamy, a pośrednio ujęcie O. Maksymiliana Kolbego; jednak może to nas nie dziwić, ponieważ jest on wyraźnym zwolennikiem poglądów H. Mühlena, jak sam do tego się przyznaje. Mariologią O. Maksymiliana Kolbego zajęli się również teologowie niemieccy, którzy ocenili ją pozytywnie, stwierdzając, że myślenie Jego jest oparte głównie na Piśmie Świętym, a wykład Świętego jest logiczny i prosty. Ogólnie rzecz ujmując, trzeba stwierdzić, że mariologia O. M. Kolbego jest specyficzna i wnosi pewne nowe elementy do współczesnej teologii. O. M. Kolbe był niewątpliwie największym, autentycznym Rycerzem oraz Apostołem Niepokalanej i Ducha Świętego w naszych czasach. Był założycielem Niepokalanowa oraz twórcą Rycerstwa Niepokalanej, a to Rycerstwo jest, ściśle biorąc, Rycerstwem Ducha Świętego; jego celem i przeznaczeniem jest przecież urzeczywistnianie w świecie uświęcającego działania Ducha Świętego - poprzez - Niepokalaną. Stąd wywodzi się inna jego nazwa: „Rycerstwo Ducha Świętego” Maryja i Duch Święty Cały Święty i Cała Święta wzajemnie się zespalają w duchowości i pracy apostołskiej tegoż Rycerstwa. Można zatem stwierdzić, że zagadnienie: Maryja i Duch Święty, w ujęciu O. Maksymiliana Kolbego, zostało odczytane i przyjęte przez teologów zagranicznych pozytywnie, a nawet przez niektórych z entuzjazmem.